

УДК 634.0.27

Код UPOV: ROBIN_PSE

Методика

проведення експертизи сортів виду робінії звичайної (*Robinia pseudoacacia* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Robinia pseudoacacia* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – саджанці

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити шість саджанців трирічного віку.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше шість рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 6,0 × 6,0 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюється методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки представлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);
 VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
 VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 6 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 6 рослин або 12 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 6 рослин або 12 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 6 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 6 рослин або 12 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з шести рослин допускається одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Дерево: форма крони (ознака 1);

- Пагін поточного року: забарвлення (ознака 8);
- Листочок: форма основи (ознака 12);
- Квітка: забарвлення (ознака 21).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів робінії звичайної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Дерево: форма крони VS 5	стиснута	1	
		куляста	2	
		розлога	3	
		повисла	4	
2. QN	Дерево: за висотою MG 5	низьке	3	
		середнє	5	
		високе	7	
3. QN	Дерево: штаб за висотою MG 5	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	
4. QN	Дерево: діаметр штамба MG 5	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
5. PQ	Дерево: забарвлення кори штамба VG 1	сіре	1	
		темно-сіре	2	
		коричнювате	3	
6. QN	Кора штамба: тріщини за глибиною VG 5	мілкі	3	
		середні	5	
		глибокі	7	
7. (+) QN	Пагін поточного року: за довжиною MG 5	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
8. (*) PQ	Пагін поточного року: забарвлення VS 4	зеленувате	1	
		червонувате	2	
9. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
10. (+) QN	Листок: кількість пар листочків MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
11. (*) PQ	Листочок: форма VS 2	видовжено-овальна	1	
		овальна	2	
12. (*) PQ	Листочок: форма основи VS 2	округла	1	
		звужена	2	
13. (+) QN	Листочок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	

1	2	3	4	5
14. (*) PQ	Листочок: забарвлення нижнього боку VS 2	блідо-зелене сірувато-зелене	3 5	
15. (*) PQ	Колючки: форма VS 3	пряма зігнута серпоподібна	1 2 3	
16. (*) QN	Колючки: кількість на молодих пагонах MS 3	відсутні мала велика	1 3 5	
17. (+) QN	Колючки: за довжиною MS 3	короткі середні довгі	3 5 7	
18. (+) QN	Суцвіття (китиця): за довжиною MS 3	коротке середнє довге	3 5 7	
19. QN	Суцвіття: за щільністю VS 3	нещільне середнє щільне	3 5 7	
20. (*) QN	Суцвіття: положення VS 3	пряме обвисле	1 2	
21. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 3	біле блідорозове лілове	1 2 3	
22. (+) QN	Плід (біб): за довжиною MS 4	короткий середній довгий	3 5 7	
23. PQ	Насінина: забарвлення VS 4	коричневе темно-буре	1 2	
24. (*) (+) QN	Час початку цвітіння VG 2	ранній середній пізній	3 5 7	
25. (+) QN	Рослина: обсіпання плодів восени VG 5	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне	1 3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів робінії звичайної

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку дерев
1	Сформоване листя
2	Початок цвітіння
3	Повне цвітіння
4	Стиглі плоди
5	Листопад

До 9. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 15, середній – 15–20, довгий – понад 20.

До 10. Листок: кількість пар листочків, шт.

Мала – до 6, середня – 6–9, велика – понад 9.

До 13. Листочок: за довжиною, см.

Короткий – до 2,5; середній – 2,5–3,5; довгий – понад 3,5.

До 17. Колючки: за довжиною, см.

Короткі – до 1,0; середні – 1,0–1,5; довгі – понад 1,5.

До 18. Суцвіття (китиця): за довжиною, см.

Коротке – до 13, середнє – 13–17, довге – понад 17.

До 22. Плід (біб): за довжиною, см.

Короткий – до 5, середній – 5–7, довгий – понад 7.

До 24. Час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – до III травня, середній – до II червня, пізній – після II червня.

До 25. Рослина: обсіпання плодів восени, %.

Відсутнє або дуже слабке – до 5, слабке – до 15, помірне – до 30, сильне – понад 30.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр. 1999 – С. 192.
2. Ивашин Д. С., Катина З. Ф., Рыбачук И. З. Лекарственные растения Украины/ Д. С. Ивашин, З. Ф. Катина, И. З. Рыбачук – К.: - 1974 – С. 254-255.
3. Грисюк Н. М., Гринчак И. Л., Елин Е. Я. Дикорастущие пищевые, технические и медоносные растения Украины./ Н. М. Грисюк, И. Л. Гринчак, Е. Я. Елин. – К.: - 1989. – С. 25-26.
4. Лебеда А. Ф., Джуренко Н. И., Исайкина А. П. Лекарственные растения. Самая полная энциклопедия./ А. Ф. Лебеда, Н. И. Джуренко, А. П. Исайкина, В. Г. Собко. – М.: АСТ Пресс книга, 2006. – С.662–663.